

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора,
КОМАРНИЦЬКОЇ ІРИНИ ІВАНІВНИ
на дисертацію ТРИНЧУКА ЮРІЯ ВАСИЛЬОВИЧА
«АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРОФІЛАКТИКИ
ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 – Право

Податкова система як невід’ємна сфера економічного напрямку державної політики невідкладно вимагає такої побудови і розвитку, що будуть безпосередньо пов’язаними з основними векторами державної політики соціально-економічного розвитку. Оновлення податкової системи сприятиме забезпеченню достатнього обсягу надходження податків до бюджетів різних рівнів. З огляду на зазначене, ефективний механізм профілактики правопорушень у податковій сфері є необхідною передумовою повного і своєчасного виконання державного бюджету за податковими надходженнями і запорукою виконання державою завдань, що фінансуються за рахунок цих коштів. Управління у сфері оподаткування, а саме цілеспрямований вплив на відносини з приводу розподілу внутрішнього валового продукту (ВВП) з метою формування централізованого грошового фонду держави засобами оподаткування є основою створення сприятливих умов для розвитку економіки та соціальної сфери. На жаль, податкові реформи в Україні не отримали бажаного результату, сучасний стан податкової сфери й надалі характеризується недосконалістю та нестабільністю податкового законодавства, поганим фінансовим станом значної кількості платників податків, негативним ставленням і недовірою платників податків до податкових органів. Регулювання сучасних економічних відносин потребує гнучкої податкової політики, метою якої є оптимальне поєднання інтересів держави та інтересів платників податків. Для ефективного функціонування податкової системи України необхідний подальший розвиток не лише нормативно-

правової бази та вдосконалення застосування норм законодавства про податки і збори, – не менш важливим завданням є формування механізму, що забезпечує виконання податкового законодавства та профілактики правопорушень у даній сфері. З огляду на це, украй важливим є вивчення норм (правил), методів, прийомів і засобів, за допомогою яких спеціально уповноважені органи здійснюють управлінську діяльність в податковій сфері.

Наукові погляди стосовно проблеми адміністрування податків викладені у працях багатьох українських вчених, з-поміж яких В. Авер'янов, В. Андрущенко, О. Баїк, О. Бакун, Д. Беззубов, В. Безугла, Г. Бех, В. Білоус, І. Бородін, Н. Весельський, В. Вишневецький, Р. Гаврилюк, Н. Губерська, В. Заросило, С. Єсімов, Ю. Іванов, Т. Коломоєць, І. Криницький, А. Крисоватий, В. Колпаков, В. Курило, М. Кучерявенко, Т. Кушнарєва, Т. Мацелик, В. Мельник, О. Мороз, Т. Проценко, С. Ріппа, О. Рябченко, А. Селіванов, О. Тильчик, В. Полюхович, В. Шамрай, В. Шкарупа, Х. Ярмачі та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень проблем податкових відносин загалом, а також спеціальних досліджень окремих видів таких відносин, чинна нормативна база і правозастосовна практика в податковій сфері постійно оновлюються і потребують ґрунтовного теоретичного осмислення. Зміни соціально-економічних умов вимагають розробки науково обґрунтованих пропозицій щодо підвищення ефективності існуючого механізму справляння податків в сучасних умовах, що зумовлює актуальність вирішення цього завдання. Водночас, податкові надходження становлять основну дохідну частину бюджетів усіх рівнів, від розміру яких безпосередньо залежить економічний стан України, рівень життя її населення. Отже, недосконалість податкового законодавства в Україні, проблема незадовільного стану законності в сфері податкового права вимагають розробки конкретних і таких, що будуть втілені на практиці пропозицій щодо вдосконалення податкових правовідносин, профілактики податкових правопорушень як одного з напрямів забезпечення законності в Україні. Вищевказані обставини визначили актуальність, практичну значимість і вибір теми дослідження.

Актуальність обраної теми визначається й тим, що дисертаційна робота виконана у відповідності до заходів, що проводяться в Україні і стосуються реформування органів виконавчої влади.

Слід відзначити належний науковий рівень дисертації і наукових публікацій Тринчука Юрія Васильовича. Свідченням цього є зв'язок роботи з науковими планами, програмами, чинним законодавством, зокрема дисертацію виконано відповідно до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 року № 3166-VI, Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» 12 січня 2015 року та Постанови Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10.09.2014 р. № 442.

Науковий рівень дисертації засвідчений якістю теоретичних висновків та пропозицій щодо внесення зміни та доповнень до чинного законодавства України. Зокрема, дисертаційне дослідження дало змогу комплексно вирішити наукове завдання, котре полягало в обґрунтуванні шляхів удосконалення механізмів профілактики адміністративних правопорушень адміністративно-правовими засобами. У результаті сформульовано відповідні науково обґрунтовані теоретичні положення, а також розроблено низку актуальних пропозицій щодо удосконалення норм національного законодавства.

Новизна отриманих дисертантом результатів визначається тим, що запропонована наукова робота є однією з перших спроб представити та обґрунтувати адміністративно-правові основи профілактики правопорушень у сфері податків і зборів.

Зокрема у роботі подано власне визначення профілактики правопорушень в податковій сфері – це вид адміністративної діяльності, який об'єднує послідовно здійснювані уповноваженим суб'єктом (публічною адміністрацією) процесуальні дії щодо медіації у податковій сфері як виду профілактики правопорушень.

Запропонована диференціація адміністративних проваджень на захисні та деліктні. Метою відносин у сфері податкових правопорушень, як захисних

адміністративно-правових відносин, є відновлення порушених прав та свобод платників податків, або захист цих прав і свобод на основі рівності сторін. Делікти провадження мають за мету захист суспільного інтересу від податкових правопорушень окремих осіб.

На основі проведеного дослідження здобувачем подано пропозиції удосконалення податкового контролю – для досягнення цілей податкового контролю необхідно посилити увагу до проблеми узгодженості контрольної діяльності компетентних органів у сфері оподаткування. У зв'язку з цим цілком слушно запропонувати такі заходи, які полягають:

- у підвищенні ефективності податкового контролю, що має бути забезпечено за допомогою розроблення та затвердження порядку взаємодії правоохоронних і податкових органів (з урахуванням актуального податкового законодавства), а також за рахунок впровадження нових і вдосконалення наявних програмних комплексів, що використовуються податковими органами. Зокрема, необхідно щорічно затверджувати комплекс заходів податкового контролю та оперативно-розшукових заходів;

- у наділенні податкових органів правом передавати списки громадян, які не здають податкової звітності за підсумками фінансового року, правоохоронним органам у довідкових цілях;

- у підвищенні взаємодії за рахунок розвитку загальних, оновлюваних у режимі реального часу баз даних (база даних загублених і викрадених паспортів; перелік фізичних осіб, які не подають податкової звітності; перелік фізичних осіб, які відсутні за місцем реєстрації тощо);

- у підтримці та мотивації економічної доцільності виконання законів і суспільно прийнятної моралі за допомогою заходів правового регулювання, ідеології моральної поведінки в основних положеннях податкового законодавства України.

Констатовано, профілактика правопорушень – це заходи соціального, правового, виховного та іншого характеру, спрямовані на нейтралізацію або усунення причин та умов вчинення правопорушень, які полягають у

цілеспрямованому, попереджувальному впливі на осіб з антигромадською поведінкою як у їхніх власних інтересах, так і в інтересах суспільства, а також спрямовані на зниження в осіб ризику стати жертвами посягань.

Результати дослідження дисертанта відрізняються змістовністю теоретичного матеріалу, обґрунтованістю і достовірністю, загалом вирішують поставлені наукові завдання.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів підтверджена ґрунтовною теоретичною та методологічною основою дисертації, представленим у дисертації комплексним аналізом широкого переліку чинного законодавства проблемних аспектів профілактики правопорушень у сфері податків і зборів засобами адміністративного права. Визначене дисертантом наукове завдання виконано.

Резюмуючи, автор цілком вірно зазначає, що профілактичний вплив норм адміністративного права, які передбачають відповідальність за вчинення податкових правопорушень, з моменту їх запровадження до теперішнього моменту так і не набув належного значення. Пояснюється це, насамперед, самою природою примусового вилучення частини доходу на користь держави, посиленою негативним ставленням до обов'язку добровільно віддавати частину заробленого. При цьому слід визнати, що у період проведення економічних реформ в Україні виховання у населення податкової правосвідомості і законслухняності так і не вдалося.

Автором цілком слушно визначено, що сама структура комплексу заходів із запобігання податковим злочинам ґрунтується на таких пов'язаних між собою завданнях:

- профілактичний вплив на їх динаміку, структуру, причини непрямым шляхом (загальносоціальна профілактика);
- спеціальні заходи щодо впливу на причинний комплекс податкових злочинів (кримінологічна профілактика);
- попередження вчинення податкових злочинів кримінально-правовими засобами (кримінально-правова профілактика).

Теоретичне забезпечення профілактичних дій здійснюється податковою звітністю. Попередні профілактичні заходи здійснюються у процесі всієї діяльності організації, пов'язаної з оперуванням фінансовими потоками.

Мета – забезпечення умов для ведення необхідних бухгалтерсько-звітних операцій та їх документальне підтвердження відповідно до комерційних цілей фірми, а також перевірка їх достовірності та обґрунтованості. На цьому етапі створюються, коригуються і необхідною мірою обґрунтовуються документи, що є надалі підставою для відрахувань. На цьому етапі ще можливе приведення необхідної документації до належного вигляду без одночасного винесення фінансових або особистих санкцій з боку органів державного податкового контролю.

Структура дисертаційної роботи обрана з урахуванням теоретичних та практичних аспектів проблеми, сприяла належному висвітленню предмету дисертаційної роботи, забезпечила обґрунтованість основних положень роботи, засвідчила наукову та практичну значущість дисертації, високий рівень отриманих у процесі дослідження результатів.

Важливим проявом високого наукового рівня наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є широка методологічна основа дисертації та ґрунтовне опрацювання автором сучасних досягнень науки у сфері адміністративного права.

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено.

Все це дозволяє констатувати завершеність, актуальність та своєчасність поданої до захисту роботи.

Разом з тим, поряд із зазначеними позитивними моментами, у дослідженні є деякі спірні положення, які мають бути обговорені обов'язково під час публічного захисту і враховані автором у його подальших наукових дослідженнях. Отже, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Ю.В. Тринчука, вважаємо за необхідне зазначити, що їй притаманні певні недоліки, окремі питання є дискусійними або вимагають додаткової аргументації.

1. Передусім вважаємо за необхідне звернути увагу на необхідність уточнення місця і ролі профілактики податкових правопорушень з позицій історіографії. Яким чином історичні події періоду незалежності вплинули на становлення даного інституту, на вашу думку ?

2. Підтримуючи точку зору дисертанта, що «адміністративні заходи попередження та профілактики правопорушень у сфері податків і зборів – це комплекс заходів адміністративно-примусового впливу, передбачених різними галузями законодавства: адміністративного, податкового, цивільного, про банки і банківську діяльність, про банкрутство» (стор. 146), вважаємо, що така саме позиція була б доречна і щодо правового регулювання захисту платників податків.

3. Непереконливими, з нашої точки зору, постають аргументи щодо формування мораль-психологічної складової платника податків як умови вчасного виконання податкових зобов'язань. Чи є, на вашу думку, більш дієві механізми регулювання мораль-психологічної складової в частині попередження та профілактики податкових правопорушень ?

4. На сторінці 157 дисертації автором запропоновано, з метою удосконалення предмету дослідження «у системі МВС потрібно створити орган, який буде формувати відомості про податкові схеми, на підставі даних, наданих з податкових органів. На підставі того покласти повноваження з виявлення фактів порушення фінансового і податкового законодавства і самостійно порушувати кримінальні справи з подальшим направленням до суду. Основною функцією самостійного органу має бути діяльність, спрямована на попередження податкових злочинів і включати в себе своєчасну профілактику з особами, які підходять під категорію осіб, здатних скоїти злочин економічної спрямованості та проведення профілактичної роботи з особами, які раніше були судимими за податкові злочини, з метою запобігання можливого рецидиву. На наш погляд, тільки цим способом можна реально знизити рівень латентності податкових злочинів і підвищити ефективність

попередження податкової злочинності в цілому». Який статус даного реєстру ви бачите і які джерела фінансування мають бути передбачені?

Дані зауваження є частиною наукової дискусії та не впливають на загальний високий рівень дисертаційної роботи та є запрошенням до дискусії проблеми профілактики податкових правопорушень як частини дослідження проблем адміністративного права.

Висновок

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення. Дисертаційне дослідження Тринчука Юрія Васильовича на тему: «Адміністративно-правові основи профілактики правопорушень у сфері податків і зборів» є самостійним завершеним науковим дослідженням. Положення та висновки роботи автор отримав особисто, вони є обґрунтованими, містять наукову новизну. При здійсненні дослідження автором було досягнуто поставленої мети та виконано поставлені завдання. Вивчення матеріалів дисертації свідчить про її пошуковий характер, творчий підхід автора до вирішення поставлених завдань.

Результати дослідження дисертанта відрізняються змістовністю теоретичного матеріалу, обґрунтованістю і достовірністю, доведеністю і грамотністю, в повній мірі вирішують поставлену мету. У опублікованих працях автора повною мірою відображені основні положення дисертаційної роботи.

Основні положення дисертації, що задекларовані здобувачем, містять елементи наукової новизни. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам.

Наукові положення, висновки та рекомендації повністю обґрунтовані та аргументовані, містять наукову новизну та отримали необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертації.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Тринчука Юрія Васильовича

на тему: «Адміністративно-правові основи профілактики правопорушень у сфері податків і зборів» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затв. постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, Порядку присудження ступеня доктора філософії, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, Вимогам до оформлення дисертації, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2017 № 40, що висувуються до дисертації на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», а її автор – Тринчук Юрій Васильович, на підставі публічного захисту, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право».

Офіційний опонент:

професор кафедри цивільного права та процесу

Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти

Національного університету «Львівська політехніка»

д. ю. н., професор

Ірина КОМАРНИЦЬКА

Підпис засвідчую:

Вчений секретар

Національного університету

«Львівська політехніка»

Роман БРИЛИНСЬКИЙ

